

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotuksesta valtioneuvoston strategiaksi koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi

Viite: Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö 5.12.2012, OKM/37/040/2012

Valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2011-2016 todetaan, että opetus- ja kulttuuriministeriö laatii koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työryhmän, jonka toimiaika on 2.4.2012 – 31.3.2013. Työryhmä on laatinut ehdotuksen valtioneuvoston strategiaksi koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi ja pyytänyt siitä lausuntoa.

Strategiaehdotus sisältää toimenpiteitä koskien kaikkia koulutusasteita. Toimenpide-ehdotukset eivät kuitenkaan sisällä riittävää arviota niiden laajemmista vaikutuksista ja seurauksista koskien mm. koulutuksen rahoitusta ja resursointia, koulutuksen palvelutuotantoa sekä koulutuksen ja työelämän vastaavuutta.

Sivistystyönantajat haluaa kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin tekijöihin koulutusasteittain:

Varhaiskasvatus ja perusaste

Toimenpiteessä 1 esitetty oppivelvollisuuden pidentäminen alkupäästä ei ole perusteltua. Kaikilla lapsilla tulee olla oikeus esiopetukseen, mutta osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja vanhempien päätösvallassa myös tulevaisuudessa. On huolehdittava siitä, että esiopetusta on riittävästi tarjolla monipuolisen järjestäjäverkon toimesta.

Toimenpiteessä nro 3 ehdotetaan opetusryhmien koosta säätämistä. Käytännössä kuitenkin ryhmäkoko ei kuitenkaan aina ole pelastava tekijä. Sääntely myös aiheuttaa helposti sen, että maksimikoko on samalla minimikoko. Ryhmäkoosta päättäminen tulee tehdä koulutasolla, jotta järjestäjien kokemus ja tieto paikallisesta tilanteesta voidaan hyödyntää.

Toimenpide 4 sisältää tavoitteen perusasteen rahoituksen uudistamisesta siten, että perusrahoituksen määräytymisperusteena käytetään lähialuekuvaajaa, joka määräytyy seuraaviin tekijöihin perustuen:

- alueella on keskimääräistä enemmän maahanmuuttajia
- 30-45-vuotiaiden koulutustaso on keskimääräistä heikompi
- työttömyysaste on keskimääräistä korkeampi

Ehdotuksesta ei kuitenkaan käy ilmi, miten ja minkä kautta rahoitus kulkisi. Sivistystyönantajat katsoo, että rahoitus tulee maksaa suoraan valtiolta opetuksen järjestäjälle myös jatkossa. Kun rahoitus maksetaan suoraan yksityiselle koulutuksen järjestäjälle, se on käytännössä korvamerkattu nimenomaan koulutustehtävän hoitamiseen. Rahoituksen kulkeminen suoraan koulutuksen järjestäjälle turvaa opiskelijoiden vapaan hakeutumisoikeuden.

Toisen asteen koulutus

Toimenpiteessä nro 6 ehdotetaan vaihtoehtoisesti joko subjektiivisen oikeuden luomista perusasteen päättävälle nuorille toisen asteen koulutukseen tai oppivelvollisuuden pidentämistä loppupäästä vuodella. Ensimmäisen toimenpidevaihtoehdon osalta ei ehdotuksessa oteta kantaa siihen, mikä taho olisi asiasta vastuussa eikä siihen, miten se puolestaan vaikuttaisi koulutuksen järjestäjäkenttään. Sivistystyönantajat katsoo, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjäkentän monimuotoisuus tulee turvata ja myös toisen asteen rahoitus tulee maksaa suoraan valtiolta koulutuksen järjestäjälle myös jatkossa. Toisen toimenpidevaihtoehdon osalta Sivistystyönantajien näkemys on, että ratkaisu nuorten ongelmiin ei löydy oppivelvollisuuden pidentämisestä vaan niitä tulee hakea panostamalla yksilöllisiin valinnanmahdollisuuksiin. Pakon sijaan tulee huolehtia erilaisten ohjaavien ja valmistavien koulutusten, työpajojen ja vapaan sivistystyön riittävästä rahoituksesta. Lisäksi tulee tarkastella mahdollisuutta siihen, että koulutuksen järjestäjät voivat tarvittaessa panostaa ylimääräisiä resursseja koulutuspaikkojen muodossa erityistarpeita omaavien, perusasteen suorittaneiden nuorten koulutustakuun toteutumisen turvaamiseksi.

Toimenpiteessä 8 ehdotetaan selvitystä eri ylläpitäjätahojen kesken täsmentämättä yhteistyön muotoja tai perusteita. Sivistystyönantajat korostaa, että mahdollisen yhteistyön tulee perustua toiminnallisuuteen ja pitää tärkeänä, että ammatillista koulutusta kehitetään edelleen ammatillisena ja lukiota yleissivistävänä koulutuksena. Nykyinen, monimuotoinen järjestäjäverkko takaa parhaiten monipuolisen palvelurakenteen erilaisiin yksilöiden tarpeisiin vastaamiseksi.

Toimenpide 12 sisältää suosituksen siitä, että koulutuksen järjestäjien tulisi lukioissa luopua oppilaitoskohtaisista keskiarvorajoista. Sivistystyönantajien näkemys on, että koulutuksen järjestäjillä on paras asiantuntemus asiasta päättämisen suhteen.

Toimenpiteeseen 18 liittyen tulee kehittää mahdollisuutta hyödyntää vapaan sivistystyön opinnoissa suoritettuja opintoja osana ammatillista tutkintoa.

Sivistystyönantajat pitää erikoisena sitä, että vapaan sivistystyön roolia ja mahdollisuuksia nivelvaiheen aktiivisena toimijana ei ole edelleenkään huomioitu. Vapaalla sivistystyön toimijoilla on jo nyt monipuolinen rooli muun muassa nivelvaiheen tukemisen ja syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta.

Korkea-aste

Sivistystyönantajat ei näe tarvetta toimenpiteessä 19 esitettyyn korkeakoulutuksen mahdolliseen tutkintorakenteen muutokseen, vaan katsoo, että sen sijaan tulisi edetä nykyisiä muotoja kehittämällä.

Aikuiskoulutus

Toimenpide 25 sisältää ehdotuksen siitä, että näyttötutkintoon valmistavaan ammatilliseen peruskoulutukseen ja ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen laaditaan oppilaaksi ottamisen perusteet siten, että vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat saavat opiskelijavalinnoissa lisäpisteitä. Sivistystyönantajat pyytää huomioimaan, että ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat ensisijaisesti suunnattu jo työelämässä toimivien lisä- ja täydennyskoulutustarpeisiin ja niillä on myös vaikutusta ko. työyhteisöjen liike- tai palvelutoiminnan kilpailukyvyille. Siten on perusteltua, että myös jatkossa ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa ei ole yhtenäisiä kriteereitä oppilaaksi ottamiselle, vaan niistä voidaan päättää joustavasti.

Toimenpiteessä 26 esitetään sen arviointia, millä edellytyksillä ammatillisessa lisäkoulutuksessa voidaan vähentää mm. henkilöstökoulutuksen osuutta kokonaisrahoituksesta. Sivistystyönantajat haluaa kiinnittää huomiota siihen, että ammatillisen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen monimuotoisuus on yksi vetovoimaisuuden perusteista. Rahoituspohjan laventaminen, ts. yritysten maksuosuuksien säilyttäminen vaikuttaa mm. työnantajien sitoutumiseen koulutuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja saavutettujen tulosten arviointiin.

Ammatillisen aikuiskoulutuksen tutkintorakennetta tarkasteltaessa tulee huomioida myös vapaan sivistystyön tarjoaman koulutuksen hyödynnettävyys ammatillisten tutkintojen kehittämisessä.

Ammatillinen erityisopetus

Sivistystyönantajat haluaa kiinnittää huomiota siihen, että ammatillisten erityisoppilaitosten tehtäväksi on laissa ammatillisesta koulutuksesta määrätty myös opetukseen liittyvät kehittämis-, ohjaus ja tukitehtävät. Ammatillisten erityisoppilaitosten kehittämis- ja palvelukeskustoiminnan osalta tavoitteena on toimiva alueellinen yhteistyö, erityisopetuksen laadun parantaminen ja koulutuspaikkojen suunnitelmallinen käyttö opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Yksilöllisten opintopolkujen suunnittelu ja toteutus vaatii monipuolista ja jatkuvaa yhteistyötä koulutuksen järjestäjien kesken.

Sivistystyönantajat ry

Riikka Vataja
elinkeinopoliittinen asiantuntija